

אדר, תשפ"ו
מרץ, 2026

תמיכה בתלמידים, בהורים ובצוותים- ע"י מטפלים באמצעות אומנויות בעת סגירת מוסדות חינוך בחירום

טל סיוון וד"ר אפרת רוגינסקי, מדריכות ארציות לטיפול באמצעות אומנויות

מטרה

תמיכה בתלמידים המטופלים השוהים בביתם כשמוסדות החינוך סגורים, בתפיסה של התערבות בשעת משבר, בהתאמה להוראות השעה הכוללות. התערבות טיפולית זו, מתקיימת בתנאים האפשריים והמאפשרים, תוך כוונה להקפיד על עקרונות יסוד בהתערבות טיפולית: הסכמה מדעת, הבטחת רצף טיפולי, ניהול הרשומה, אבטחת המידע, סודיות רפואית ואחריות מקצועית.

רציונל

כמו בשגרה, גם בעתות חירום, למטפלים באמצעות אומנויות במערכת החינוך, כישורים וידע מקצועיים שמאפשרים להם לתרום לתלמידים ולמערכת במספר היבטים:

- קיום קשר של החזקה והכלה עם התלמיד
- הצעת כלים להתמודדות עם טראומה, חרדות וחששות במידה שעולים
- הגברת החוסן
- עידוד להבניה ושמירה על סדר יום, הצעות ליצירת שגרה חלופית, שתורמת להרגעה ולתפקוד תקין ככל האפשר
- שמירה על רצף של קשר מטפל-מטופל, שיקל על חזרה תקינה לשגרה בבוא העת
- יש לפעול בשותפות עם ההורים/המשפחה בפעילות הטיפולית, על פי שיקול דעת המטפל, צרכי התלמיד ונכונות ההורים

אמצעים

- פעילות במגוון אמצעי תקשורת המתאפשרים, על פי כללים והנחיות להתנהלות נכונה ובטוחה במרחב הווירטואלי, קיימים בפורטל הפדגוגי: [מפגש כיתה וירטואלי](#).
- לגבי תלמידים שיכולתם המילולית מוגבלת – התקשורת תוכל להתקיים באמצעות/בתינוך ההורים ובאמצעות תת"ח
- שימוש במרחב וירטואלי כגון טימס/גוגל מיט, ניתן לקיים עם התלמיד (בתמיכת בן משפחה במידת הצורך), או עם קבוצת תלמידים בו זמנית.
- המטפל ימלא טבלת מעקב (מצורפת), שתאפשר לזהות מקרים קיצוניים, ולשם שיתוף הצוות החינוכי-טיפולי במהלך התקופה ולאחריה

התנהלות מערכתית

- תיאום ההתערבות הטיפולית המתוכננת עם מנהל מתי"א/ בית הספר /מנהלת הגן
- תכנון ותיאום אופי ההתערבות בין מטפלים שונים של אותו תלמיד, בדגש על ייחודיות של כל מקצוע ועל מנת למנוע כפילויות
- יידוע מחנכת/מנהלת הגן על כוונתנו ליצור קשר עם התלמידים המטופלים, תוך דיון משותף בסוגיות שעולות בעניינם
- יצירת קשר עם הורי התלמידים לקבלת הסכמתם לטיפול מרחוק באמצעות שיחת טלפון, או ממשקי וידאו שונים ומקובלים: מיקרוסופט טימס, גוגל מיט
- יצירת קשר עם התלמידים עצמם
- במידת הצורך והאפשרויות – שיתוף הורים בפעילויות הטיפול מרחוק
- שמירה על קשר רציף עם הגורמים החינוכיים והטיפוליים של התלמיד
- קיום שיחות משוב מתוכננות עם המחנכת/מנהלת הגן, בתדירות של אחת לשבוע לפחות, לצורך שיתוף, עדכון והיועצות הדדיים

אופן ההתערבות הטיפולית

- יצירת קשר אישי עם כל התלמידים שבטיפולו של המטפל
- הגדרת חוזה טיפולי לתקופה זו (שיהיה גם בידיעת ההורים ובהסכמתם):
 1. ניתן ליצור קשר בזמנים הקבועים מראש ומוסכמים על הצדדים.
 2. הגדרת הסטינג: איפה הילד נמצא בזמן קיום הקשר, האם הוא לבד במרחב (עדיף) או שיש בני משפחה נוספים וכו'
 3. מומלץ שהתקשורת המרכזית תהיה במועד המפגש הקבוע, כשמשך המפגש יהיה בהתאמה למצב, לצורך ולמידת ההיענות של המטופל. בנוסף, תהיה גמישות וזמינות המטפל גם בזמנים אחרים ובתדירות מוגברת, לפי הצורך של כל תלמיד והאפשרות של המטפל
 4. יידוע ושימת דגש בפני משתתפי קבוצה ומטופלים יחידניים שבמצב זה תנאי החיסיון אינם יכולים להישמר באופן מוחלט כמו בטיפול בחדר, אך כדאי להשתדל לשמור עליהם ככל האפשר
 5. הגדרת מטרות טיפול ייעודיות לתקופה זו ואפיוניה (על פי המוצג ברציונל) בהתאמה לתנאי טיפול מרחוק.
 6. המשך התכוונות בטיפול מרחוק למטרות הטיפול שנקבעו בתחילת השנה, בהתחשב ובהתייחס למציאות חיו הנוכחית של המטופל
 7. בקבוצה טיפולית, חשוב להגדיר עם כל משתתף בנפרד את מידת המחויבות שלו למפגש הקבוצתי, על פי הצרכים שלו בתקופה זו. ההמלצה היא להעדיף תקשורת קבוצתית, אך עם אפשרות למעבר לתמיכה אישית ע"י המטפל

הצעות לפעילות

- לצורך הרחבת דרכי הביטוי אפשר להציע שימוש ברגשונים, טקסטים, צירוף שירים וסרטונים, צילום והקלטה של פעילות תנועתית, דרמטית, מילולית ומוסיקלית
- אפשר להציע פעילויות בתחומי האומנות השונים כמשימות שהילדים יעשו בין מפגש למפגש.
- לצורך הכוונה לסדר יום (ששומר על תחושת רצף, מווסת ומרגיע): להציע למטופל לצייר כל יום ציור ולשלח

- למטפל. כל יום לשלוח למטפל תיאור של משהו כייפי שעשית היום. לספר סיפור אחד על מה שהיה לך היום. להנחות אותו לקחת מחברת וליצור בה יומן מלווה לתקופה הזו, עם מרחב לביטוי בכל האמצעים הזמינים (כתיבה, ציור, הדבקת תמונות וכו')
- לצורך עידוד אורה טובה במשפחה, אפשר להציע משחקים משותפים, מוחשיים, תנועתיים או אינטראקטיביים, רעיונות לפעילות משפחתית משותפת, יצירה משותפת ושיח רגשי

תמיכה מקצועית למטפלים

- מערך ההדרכה השגרתי יישמר ככל הניתן, על פי הנחיות משרד החינוך
- בתיאום בין מומחה/ית התחום למודרכים, יוחלט על קיום מפגשים בקבוצות או בקשר אישי. המפגשים יוכלו להתנהל באופן מתקשב, על פי עדכונים של משרד החינוך והתארגנות אישית של הצוותים
- מומחית התחום תיענה לכל פניה בנושא היועצות מקצועית על מקרים מדאיגים
- מומחית התחום תהווה כתובת לפניה ולתמיכה אישית במטפל/ת – על פי צורך
- תלמידים או הורים הזקוקים למענה מקצועי טיפולי נוסף/אחר, יופנו לצוות המוסד החינוכי (מנהל/ת, יועצ/ת, פסיכולוג/ית מחנכ/ת)
- הדרכה לשימוש באמצעי תקשורת טכנולוגיים תינתן במידת הצורך ע"י גורמים מקצועיים רלוונטיים במוסד החינוכי

מצ"ב :

נספח 1 – טבלת מעקב קשר

נספח 2 – שימוש במדיה דיגיטלית – מתוך קוד האתיקה – יה"ת

נספח 2 – פרק יא' מתוך קוד האתיקה – אתר יה"ת

פרק יא': שימוש במדיה דיגיטלית

מדיה דיגיטלית כוללת חומרה ותוכנה של מחשבים, מכשירי פקסימיליה, טלפונים חכמים, מכשירי וידיאו ואודיו, מכשירי הקלטה אלקטרוניים למיניהם, וכן אמצעים טכנולוגיים נוספים. לגורמים חיצוניים עלולה להיות גישה לתכנים העולים בתקשורת אלקטרונית זו.

1. על המטפל באומנויות לנקוט באמצעים להבטחת החיסיון של התקשורת האלקטרונית בטיפול ובהדרכה. עליו וליידע את המטופל ו/או המודרך לגבי מגבלות החיסיון הכרוכות בשימוש בתקשורת זו 2.
 2. על המטפל באמצעות אומנויות להיות ער לסכנות הכרוכות בפרסום תוכן שאינו ניתן למחיקה ונשאר קבוע באינטרנט. כמו כן עליו להיות מודע להשלכות שיש לחשיפת תכנים, יצירות ומידע מתוך טיפול ו/או הדרכה במדיה האלקטרונית וברשתות החברתיות. על המטפל לנהוג במשנה זהירות בשימוש באמצעים אלו
 3. המטפל בטיפול קבוצתי אחראי להגדיר בחוזה הטיפול שאסור לחברי הקבוצה להפיץ ברשת חוויות או יצירות מתוך הטיפול הקבוצתי שנוגעות באנשים אחרים
 4. מטפל באמצעות אומנויות העוסק בהוראה ובהדרכה ומשתמש באמצעים דיגיטליים, ידאג להתעדכן ולעדכן את תלמידיו ומודרכיו באפשרויות הדיגיטליות ובשיח במרחב הדיגיטלי, תוך שמירה קפדנית על האתיקה המקצועית
 5. על המטפל באמצעות אומנויות להכיר היטב את הטכנולוגיה בה הוא משתמש, לדעת לתפעל אותה היטב, ולהתמודד עם האספקטים הטכניים שלה
 6. לעיתים מטפלים באמצעות אומנויות משתמשים בהתערבות מרחוק בטיפול ובהדרכה - כגון טיפול או הדרכה בסקייפ.
- כל כללי האתיקה החלים על התערבות פנים אל פנים חלים גם על התערבויות מרחוק.
 - יש לקיים חוזה טיפולי הלוקח בחשבון את השימוש במדיה לתקשורת מרחוק ומגדיר את דרכי ההתקשרות בין מטפל למטופל.

קישורים לספרות רלוונטית למערכת החינוך בישראל

רגב, ד', הכהן ש', רוגינסקי, א', מרנין, ע' (2023). השתלמות עבור מטפלים באמצעות אומנויות בפורמט "מענה טיפולי מרחוק" במערכת החינוך. משרד החינוך- המדען הראש. מתוך https://fs.knesset.gov.il/24/Committees/24_cs_bg_606947.pdf

Korman-Hakohen, S., Regev, D. & Roginsky, E (2022). Creative Arts Therapy in the "Remote Therapeutic Response" Format in the Education System. Children 9(4). <http://doi.org/10.3390/children9040467>

Korman-Hakohen, S., Regev, D. & Roginsky, E (2023). Outcomes of professional training in online arts therapies in the education system. International Journal of Art Therapy: Inscape, 28(3), 135- 141. <https://doi.org/10.1080/17454832.2022.214492>